

14. Szabadalmi Jogvédő Iroda létesítése. Megvalósítására eddig nem került sor.

15. Közös tudományos folyóirat kiadása. A szóban forgó megbeszélés időpontjában mind a négy műszaki intézmény rendelkezett saját tudományos kiadvánnyal, amelyben intézményük munkatársainak tudományos eredményeit tették közzé. Nem kétséges azonban az ilyen jellegű tudományos kiadványok költséges volta. Így merült fel a közös tudományos kiadvány megszervezésének a gondolata. Ezt a javaslatot 1973 folyamán sikerült megvalósítania a négy intézmény munkatársaiból alakult szerkesztő bizottságnak. Munkájuk eredményeként jelent meg a veszprémi vegyipari tudományos intézmények idegennyelvű kiadványa, a Journal of Hungarian Chemical Industries. A kiadványt a Vegyipari Egyetem sokszorosító üzeme készíti xerox-rotatékával, a szükségleteket, igényeket tökéletesen kielégítő minőségben. Az új kiadványnak egyik előnye, hogy átfutási ideje igen rövid, megjelenése rendszeres, ezért az intézményi könyvtárak kiváló csere-alapját képezi.

A felsorolt példákkal azt szeretném igazolni, hogy az együttműködést akkor is érdemes elkezdeni, ha azonnal nem látszik megvalósíthatónak a legmagasabb, az ideális cél. A sok apró lépésre bontott együttműködés azonban nemcsak az intézményeknek és könyvtáraiknak hasznos, hanem a hazai kutatások hatásfokának szakirodalmi információk útján megvalósított növelése révén regionális és népgazdasági szinten is jelentős lehet.

Közgazdasági jellegű tájékoztatás az élelmiszergazdaságban

S. LEÖLKES Lajos

A tájékozódás – tájékoztatás az ember életének és tevékenységének úgy szólván minden területén jelentős szerepet játszik. Mai világunkban szinte azt mondhatjuk, hogy megfelelő információk nélkül az emberi tevékenység egyetlen területe sem létezhet. Az egyes területek azonban nem egyforma mértékben támaszkodnak az információkra. Mind a tudományban, mind pedig a termelésben vannak olyan ágazatok, ahol az információk csak kiegészítő – mintegy ellenőrző – eszközként szolgálnak és a munka sikerét az eredeti megoldások, a megfelelő pontos teljesítését, a lelkiismeretes végrehajtás stb. határozza meg. Ugyanakkor vannak más ágazatok, amelyeknek munkája csaknem teljes egészében az információk gyorsaságára, pontosságára épül. Ezek közé tartozik a közgazdaság vagy egyszerűbben kifejezve a gazdasági élet is.

A gazdasági életben az információk fontossága nem ujkéletű. Az egész kereskedelem megindulása – már a cserekereskedelem kezdeti időszakában is – a keresletre vonatkozó információk áramlásán alapult. Az egyes termelési módok, munkamódszerek elterjedése is döntő mértékben az információ terjedésének gyorsaságától függött.

A gazdasági információk fontossága főként a békés termelés időszakában domborodik ki, amikor a "minden áron" való termelés helyett előtérbe kerül-

nek a gazdaságossági számítások és lebontódnak a szabad áruforgalom mester-séges akadályai. Ilyen körülmények között a gazdasági információk értékét döntő mértékben a gyorsaság határozza meg.

A gazdasági információk értékét a szocialista gazdasági élet sem nélkülözheti és az ötvenes évek utáni másfél évtized világosan megmutatta, mennyire megbosszulja magát bármely ország népgazdaságában azok lebecsülése. Pedig bátran mondhatjuk, hogy a gazdasági információk valóságos értéke a szocialista gazdasági viszonyok között mutatkozik meg igazán. Ugyanis míg a tőkés gazdasági viszonyok között egy jó vagy rossz gazdasági információ hatá-saként születő döntések csak egyes egyének boldogulását vagy bukását okozzák, addig a szocialista társadalmi viszonyok között ezeknek a döntéseknek a követ-kezményét az egész társadalom – vagyis az egész nép – élvezzi, vagy szenved-i meg.

Az élelmiszergazdaságban, mint a népgazdaság egyik legfontosabb ter-melő ágában szintén nagy jelentőségűek a közgazdasági jellegű információk. Az ág két ágazata – a mezőgazdaság és az élelmiszeripar – azonban nem egyfor-ma jellegű gazdasági információkat igényel. A mezőgazdaság, ahol különösen az új gazdasági mechanizmussal a termelősövetkezetek visszakapták terme-lési önállóságukat, főként a belső forgalomra, áralakulásra, termelési prog-nózisra, értékesítésre stb. vonatkozó gazdasági információkat kíván. Az élel-miszeripar viszont, ahol az állami elhatározások maradéktalanul érvényesül-nek, üzemi berendezések gazdaságosságával, technológiai eljárások ökonómiai mutatóival, gazdasági elemzésekkel, világpiaci kereslettel, áralakulással stb. foglalkozó gazdasági információkat igényel.

Az élelmiszergazdaság területén a közgazdasági tájékoztatásnak jelen-leg három fő csatornáját találhatjuk. Az egyik – és ezt legfontosabbnak is mondhatjuk – a felső irányító szervek által kibocsátott tájékoztatások. Ezek közül legnagyobb jelentőségű a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium tájékoztatása. A Minisztérium keretében külön Információs Központ is foglal-kozik a tárca szakterületéhez tartozó információk gyűjtésével és szétsugár-zásával.

A másik fontos tájékoztatási csatorna az élelmiszergazdaság területén a különböző felvásárló, termeltető stb. szervek által kiadott tájékoztatások.

A harmadik az érdekvédelmi szervek – termelősövetkezeti területi szö-vekségek, gazdálkodási központok, állami gazdaságok megyei főosztályai, trösztök, egyesületek – által kibocsátott tájékoztatások, utasítások, állásfog-lalások stb.

Az alábbiakban, kissé részletesebben a MÉM Információs Központja köz-gazdasági jellegű tájékoztatási munkáját szeretném bemutatni. A központ kere-tében erre a célra külön közgazdasági osztályt szerveztek, felismerve a köz-gazdasági jellegű információk gyorsaságában rejlő különleges követelményt. Az osztály munkájának középpontjában az információs szolgálat áll, ami részben rendszeresen megjelenő közgazdasági jellegű folyóiratok anyaggal való ellátási kötelezettségből, valamint a gazdasági információkkal szemben támasztott gyorsasági követelményekből következik. Ezek már meg is határozták az osz-tályon folyó információfeldolgozás irányát is. Vagyis az információk feldolgo-zása egyrészt rendszeresen megjelenő kiadványokban való összetételre, illetve a felsőszintű vezetőkhez gyorsan eljuttatandó tájékoztatásra irányul. Ezt még

kiegészíti a "felkészülésre" irányuló feldolgozás, amely azt a célt szolgálja, hogy váratlanul felmerülő információigény esetében is gyorsan eleget tudjon tenni az osztály a kívánalmaknak.

Az osztályra befutó információk feldolgozása a felhasználás irányának megfelelően változik. A rendszeresen megjelenő kiadványokban közlésre kerülő információk tulnyomó részben külföldi szakirodalomból származnak. Az ilyen jellegű információk az adott időpontra nézve pontos tájékoztatást nyújtanak a szóbanforgó kérdéseket illetően. Ezeknél a közleményeknél a forráshely csak az információ hitelessége és megbízhatósága megerősítésére kerül közlésre.

A külföldi szakirodalomban található olyan gazdasági információk is, amelyeknek az illetékes szervekhez való gyors eljuttatása kívános, vagy valamilyen kérdésben való döntés előtt szükséges ismerni az adott probléma helyzetét, megoldását egyes országokra nézve, illetve gazdasági egyesületek, régiók vagy az egész világ viszonylatában.

A gazdasági jellegű tájékoztatás keretében a klasszikus értelemben vett témadokumentációk jelentősége lényegesen kisebb, mint a technológiai jellegű tájékoztatásban. Ennek oka mindenekelőtt a gazdasági információkkal szemben támasztott gyorsasági követelményben keresendő. Ezen a területen ugyanis a pezsgésben lévő gazdasági élet csak legfeljebb egy-két éves visszatekintést kíván meg, az ennél nagyobb időszakot felölelő vizsgálódás már a gazdaságtörténet keretébe tartozik. A gazdaságtörténet vizsgálódásai viszont regisztráló jellegüknél fogva nincsenek közvetlen hatással a jelen és a közeljövő gazdasági életének alakulására.

A témadokumentációk iránti érdeklődés egyébként az utóbbi években erősen csökkent, nemcsak a közgazdasági kérdéseket, hanem a technológiai területet illetően is. Ennek fő okát abban látom, hogy az intézmények – különösen a termelőszövetkezetek – a gazdálkodás új viszonyai között már nemcsak általánosságban mozgó tájékoztatást igényelnek, hanem adott problémáik megoldásában segítséget nyujt, megoldást elősegítő tájékoztatásra van szükségük. Ebben az esetben a nyújtott információknak már annyira egyedinek kell lennie, hogy annak felhasználása kimondottan csak a szóbanforgó intézmény viszonyai között lehetséges, az ott felmerülő probléma megoldásában ad hatékony segítséget. Véleményem szerint a tájékoztatás fejlődésének ez a jövő útja, ezt követeli meg gazdasági életünk egyre dinamikusabb fejlődése. A tájékoztatással szemben támasztott magasabb szintű és a témadokumentációnál jóval nagyobb követelményeknek az ugynevezett tématanulmányok készítésével igyekszik közeledni az osztályunk eleget tenni az élelmiszergazdaság területén.

A tématanulmány – mint már fentebb említettem – megadott probléma megoldásához nyujt segítséget különböző (több) megoldási lehetőségek kidolgozásával, az adott viszonyok teljes figyelembe vételével. A megoldási lehetőségek kidolgozására csak részben támaszkodik a szokásos szakirodalmi forrásokra (folyóiratok és könyvek stb.), nagymértékben használ fel egyéb információs lehetőségeket, mint kutatási jelentések, gyári prospektusok, tudományos konferenciák, egyéni közlések, ~~gyári prospektusok~~, tudományos konferenciák, egyéni közlések stb. Gazdasági életünkben ma már bármilyen gazdasági döntés meghozatala szinte elképzelhetetlen előzetes gazdaságossági számítások elvégzése nélkül. Mivel ezeknek a gazdaságossági számításoknak az elvégzése a közgazdaság körébe tartozik, az élelmiszergazdasági információ keretében készülő tématanulmányok koordináló gazdájának is a közgazdasági tájékoztatásnak kell lennie, jóllehet, a megoldást váró kérdések technológiai jellegűek.

A tématanulmányokkal szemben támasztott magasszintű követelmények már eleve lehetetlenné teszik, hogy elkészítésüket bármelyik tájékoztatási intézmény saját belső szakember-állományával megoldja. Ezért a népgazdasági érdekek megfelelően a tématanulmány kidolgozásába a szűken vett szakterület legjobb ismerőit kell bevonnani, akik mindennapi munkájukban szinte benne élnek az adott viszonyok között megoldandó probléma "sűrűjében" és a legmegfelelőbb változatok kidolgozásával konkrét segítséget tudnak nyújtani a megoldáshoz. Eddigi tapasztalataim szerint a legjobb megoldás a megválogatott szakemberekből teamet alakítani a tématanulmány kidolgozására. A teamet irányító vezető szoros együttműködésben van a tájékoztatási intézmény szakembereivel és rajtuk keresztül, illetve velük együtt állandóan konzultál a megrendelő intézménnyel. Így biztosítható, hogy az adott helyzetre vonatkozó legjobb megoldások kerüljenek kidolgozásra és a tématanulmány időben, az eredeti feltételeknek megfelelően készüljön el.

A fentiekben említést tettem az információk "felkészülésre" irányuló feldolgozásáról, a MÉM Információs Központja közgazdasági osztálya keretében. A feldolgozás ezen irányát az indokolja, hogy az osztály számos esetben kap a felső irányító szervektől olyan feladatot, amelyet rövid határidőn belül kell megoldania. Ilyenek pl. magasszintű küldöttségek külföldi látogatása esetén a meglátogatott ország élelmiszergazdasági helyzetére vonatkozó tájékoztatás, vagy külföldi magasszintű küldöttség érkezése esetén ugyanez a vendég delegáció országa tekintetében. Hasonló rendkívüli információigény merülhet fel termelési és ellátási kérdések vonatkozásában, a termelés fejlődési iránya tekintetében bizonyos termékekre nézve, agrárpolitikai célkitűzések terén stb. Ezeket az információigényeket rendszerint igen szoros határidővel kell kielégíteni. Abból a célból, hogy az ilyen jellegű igények kielégítését megoldhassuk, rendszeresítettük munkánkban a gazdasági információk "felkészülési" feldolgozását.

Az információ felkészülési feldolgozásán azt értjük, hogy az osztály dokumentációs feltárást és információkeresést végző munkatársai munkájuk során feljegyzéseket készítenek olyan információkkal kapcsolatban, amelyek a későbbiek során számításba jöhetnek a felmerülő rendkívüli információigények kielégítése tekintetében. A feltáró, illetve információfeltáró munkatársak több nyelvet ismerő, egyetemi képzettségű, a hazai élelmiszergazdaság gazdasági problémáit jól ismerő szakemberek, akik ugyyszólván naprakészen tájékozottak a munkaterületüket illetően felmerülő kérdésekben mind hazai, mind pedig külföldi viszonylatban. Az utóbbi időben felmerült annak a gondolata, hogy ezeket a feldolgozott felkészülési információkat, lényegre irányuló adatokkal és összefoglalással kartonlapokra rögzítsük és ezzel megteremtjük egy könnyen kezelhető, egyszerű megoldású, élelmiszergazdasági jellegű közgazdasági adattár alapjait.

A fenti rövid áttekintés a közgazdasági jellegű tájékoztatás helyzetét kívánja bemutatni az élelmiszergazdaságban, főképp a MÉM Információs Központja ilyen jellegű munkájával foglalkozva. A közgazdasági jellegű információk iránti érdeklődés a jövőben még jobban fokozódni fog és ez alól az élelmiszergazdaság sem lehet kivétel. Ezt a fokozott igényt elsősorban a MÉM Információs Központjának kell kielégítenie, mivel a közgazdasági információval foglalkozó többi országos jellegű tájékoztatási szervek tevékenysége élelmiszergazdasági kérdésekre csak véletlenszerűen terjed ki. Ennek tudatában és figyelembevételével kell megszervezni a közgazdasági jellegű tájékoztatási tevékenységet, hogy új módszerek bevezetésével népgazdaságunk ezen döntő ága ilyen jellegű információs igénye is teljes kielégítést nyerhessen.